

**SIĞINMACILARIN TOPLUMSAL UYUM SÜRECİNDE KİTLE İLETİŞİM
ARAÇLARININ ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Semih KURTKARA*

Karabük Üniversitesi Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Öğrencisi
semihkurtkara@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada, Türkiye ulusal basınında Suriyeli sığınmacıların temsil edilme biçimleri incelenmiştir. Araştırmada basın organlarının sığınmacıları haberlerinde nasıl işlediği noktasına odaklanmak hedeflenmiştir. “Suriyeli sığınmacılar Türk ulusal basınında nasıl temsil edilmektedir?” sorusu çalışmanın temel problemini yansıtmaktadır. Araştırma kapsamında Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri en yüksek tiraja sahip olan “Sabah, Sözcü ve Hürriyet” gazeteleri örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemine başvurulmuş 15 haberin analizine yer verilmiştir. Ulusal basın haberlerinin ayrımcılık, ırkçılık ve dışlayıcılık çerçevesinde negatif algı oluşmasını tetikleyen haberlere yer verdiği ve haber içeriklerinde sıklıkla “Suriyeli”, “Suriyeli sığınmacı” anahtar kavramlarının kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Sığınmacı, Türkiye, Suriye, Toplumsal uyum, Ulusal basın

**A RESEARCH ON THE ROLE OF MASS COMMUNICATION TOOLS IN THE
SOCIAL HARMONIZATION PROCESS OF REFUGEES**

Abstract

This study examined the way Syrian asylum seekers were represented in the Turkish national press. The research aims to focus on how media outlets handle asylum seekers in their news. “How are Syrian asylum seekers represented in the Turkish national press?” his question reflects the fundamental problem of the study. December June 2019 - December 2019 newspapers with the highest circulation “Sabah, Sözcü and Hürriyet” were identified as samples in the scope of the survey. The study included the analysis of 15 news stories by applying the content analysis method from qualitative research methods. It was concluded that the National Press reports contained news that triggered negative perception within the framework of discrimination, racism and exclusivity, and that the key concepts of “Syrian” and “Syrian asylum seeker” were often used in the news content.

Keywords: Asylum, Turkey, Syria, Social harmony, National press

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji ABD. e-posta:semihkurtkara@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7680-8725

1. Giriş

Göç kavramı tarihsel olarak gözlemlendiğinde insanlık tarihi kadar eski bir sürece karşılık gelmektedir. Göç, toplumsal hareketliliğin ve toplumsal değişmelerin tetikleyici unsuru olarak görülse de zaman ve mekân bağlamında farklı biçimlerde tanımlandığını söylemek mümkündür (Sağır & Kurtkara, 2018). Göç etme süreci göç eden kişi veya kişiler üzerinde coğrafi anlamda toplumsallığı yeniden oluşturarak yeni bir sosyal hayatın inşa edilme sürecini de içerisinde barındırmaktadır (Kolukırmık, 2009). Göç hareketleri insandan ve toplumdan bağımsız bir nitelikte olmamakla birlikte toplum içinde sürekli bir karakteri olan gerçeklik halini almaktadır. Göç kavramı anlamsal olarak değişime uğramış ve dünyanın her yerinde artan insan hareketliliğinin nedeni, yeni dinamikler ve farklı ölçeklere dayandırılarak açıklanmıştır. Bu süreç nüfusların yeniden dağılımında ve yeni sosyalizasyon süreçlerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Turut & Özgür, 2018).

Küresel dünyada, salt, doğal olarak oluşan nüfus hareketlenmelerinden söz etmenin imkânsız olduğu bir çağda yaşandığı ifade edilmektedir. Göçün toplumsal hayatın bir gerçekliği halini aldığı da belirtilmektedir. Arap Baharının bir uzantısı olduğu düşünülen ve 2011 yılında başlayan Suriye iç çatışmaları neticesinde Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılar ilk geldikleri günden itibaren dil, din, mezhep, ırk gibi çeşitlilikler göz önüne alındığında entegrasyon konusunda oldukça zorluklar yaşamaktadırlar (Adıgüzel, 2020). Bu zorluklar düşünüldüğünde sığınmacılar özelindeki sosyal kimlik ve uyum sürecinin bir olumluluk ekseninde düşünülmesi oldukça zor bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal hareketliliği sağlayan göçmenler yer değiştirmeler neticesinde kültürleşme sürecinde toplum ilişkilerini ve sosyal çevrelerini yeniden oluşturma yoluna başvurmak zorunda kalmaktadırlar. Değişim gösteren bu süreçler sosyal etkileşim bağlamında aidiyet üzerinden yürütülen kimlik tartışmaları ayrımcılık, yerli-yabancı ve öteki gibi söylemlerin ağır bastığı mekanizmaların ortaya çıkışını hızlandırmaktadır.

Dünya genelinde yaşamını idame ettiren her 122 kişiden biri mülteci sıfatıyla kayıtlara geçmiş bulunmaktadır. Dünya genelindeki dağılımlara bakıldığında uluslararası göçmen sayılarının sürekli olarak bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. 2000 yılında dünya genelindeki göçmen sayısının 173 milyon civarında olduğu gözlemlenirken, 2015 yılında bu sayının 244 milyona ulaştığı son olarak ise 2019 yılında dünya genelindeki uluslararası göçmen sayısının 272 milyona kadar ulaştığı görülmektedir (International Migration Report, 2019). 2011 yılında Suriye'de başlayan iç çatışmaların ardından 2016 yılına kadar ki olan süre içerisinde yaklaşık olarak 5 milyon Suriyelinin can güvenliklerinden endişe duymaları nedeniyle Suriye'yi terk ettiği bilinmektedir. Yaklaşık 8 milyon Suriyelinin ise ülke içindeki olan yerlerinde değişimler olduğu belirtilmektedir. Suriye'de yaşanan karmaşadan dolayı Türkiye sınırlarına giriş yapan mülteci sayısı 2011-2020 yıllarında sürekli olarak artış göstermiştir. 2011 yılında yaklaşık 10 bin Suriyeli Türkiye'ye göç ederken, bu sayı 2020 yılında yaklaşık 3,5 milyon olduğu ifade edilmektedir. Bu kitlesel göç hareketi İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünya üzerinde görülen en büyük mülteci hareketliliği ve mülteci krizi olarak karşımıza çıkmaktadır (Adıgüzel, 2020).

Göçmenler için artık yakın çevre, alışkanlıklar, kültürel gelenekler gibi toplumsal hayatı düzenleyen rutinlerinden keskin bir şekilde kopmalarını içinde barındıran toplumsal hayatın yeniden şekillendirildiği bir yolculuğa çıktıklarından söz edilmektedir. Bu durum göçmenler için yeni bir kimlik, yeni bir hayat düzeni anlamlarını da içinde barındırmaktadır. Bu oluşum sürecinin oldukça sancılı olduğu da ifade edilen görüşler arasında yer almaktadır (Çakmak, 2018). Entegrasyon süreci göçmen kitlelerin aşmak durumunda olduğu ve çözüme ulaştırmaları gereken sorunlar bütününün en başında gelmektedir. Yabancı olduğu toplumun bir parçası haline gelerek, bütünleşerek yeniden bir toplumsallaşma sürecine dahil olduğu bir

süreçten söz edilmektedir. Bu bağlamda yeniden oluşturulan toplumsal inşa sürecinde gerek göçmenler gerekse de bölge halkı arasında toplumsallığın inşası sırasında toplumsallaşma araçlarının birbiri ile uyum içinde olması entegrasyon sürecinin pozitif yönde ilerlemesi adına önem arz etmektedir (Adıgüzel, 2020).

Everett Lee (1966) tarafından ortaya atılan itme-çekme kuramına göre yoksulluk, siyasi baskılar, ideolojik karmaşalar ve savaşlar itici faktörler arasında yer almaktadır. Kişilerin kendi istekleri doğrultusunda mekânsal değişimler ile sorunların çözüme ulaşacağı beklentisine karşılık gelen faktör ise çekici faktörler olarak ifade edilmektedir. Suriye'deki iç karmaşadan dolayı yer değiştirmek zorunda kalan insanları kapsayan kategori bu bağlamda itici faktörler arasında yer almaktadır. Göç, gerçekleşme nedeni ne olursa olsun özellikle göçün gerçekleşmiş olduğu coğrafi bölgelerde büyük değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır. Göçün gerçekleşme sürecinin ardından hem birey hem de göç ettiği coğrafi bölge bir dönüşüm sürecine tabii olmaktadır. Göç olgusu özellikle mekân bağlamında kentin hem sosyo-ekonomik hem de güvenlik açısından kent yapısında köklü bir değişimin yaşanmasına doğrudan etki etmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016). Suriyeli sığınmacılar için ilk etapta uygulanan "Açık Kapı Politikası" ile Suriye sınırına yakın 10 ilde kurulan 16 çadırkent ile barınma ihtiyaçları karşılamak amaçlı bir hizmet sunulmuştur. Sunulan bu hizmetlere rağmen Suriyeli sığınmacıların Türkiye geneline yayılarak belirlenen kampların dışında yaşamlarına devam etmeye çalıştıkları belirtilmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014). Türkiye'de sığınmacı gruplar arasında sayısı en fazla olan grubun Suriyeliler olduğu bilinmektedir (Yıldırım, İslamoğlu & İyem, 2017). Suriyeli sığınmacıların mekânsal etkilerine bakıldığında sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve bölge güvenliği açısından karşı karşıya kalınan sorunlardan söz edilmektedir. Bu sorunların en başında kentlere dağılarak kent çeperlerinin daralmasına ve sağlıksız yaşam alanlarının sayısının artmasına neden oldukları belirtilmektedir (Taş & Tekkanat, 2018). Suriyeli sığınmacıların mekânsal etkileri bağlamında altı çizilmesi gereken bir başka nokta ise buldukları coğrafi bölgede yarattıkları güvenlik tehdidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriye'den göç ederek Türkiye'de yaşamlarına devam eden sığınmacıların hayat standartlarının yüksek olmaması ve yaşam koşullarının zor olmasıyla birlikte eğitim faaliyetlerinden tam anlamıyla yararlanmakta güçlük çekmeleri suç oranlarının artışında doğrudan etki sahibi olduğu düşünülmektedir. Güvenliği tehdit eden sığınmacı gruplar içindeki en tehlikeli grubun Türkiye'de olduklarına dair kaydı olmayan sığınmacıların olduğu ifade edilmektedir (Ağır & Sezik, 2015). Kaçak yollarla Türkiye'ye giriş yapan Suriyeli sığınmacıların suça daha meyilli oldukları tahmin edilmektedir. Suça karıştıkları takdirde buldukları yeri değiştirerek ceza almamak için bilinçli olarak kayıt yaptırmadıkları da ifade edilen görüşler arasında yer almaktadır. Türkiye'de ikamet eden sığınmacılar çok fazla suça karışmamış olsalar da güvenlik tehdidi anlamında risk teşkil etmediğini göstermemektedir. Güvenlik tehdidinin varlığını topluma dayatmanın ve topluma kolay işlenmesini sağlayan en temel aracın medya araçları olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıları konu alan, ulusal basının yer verdiği haberlerin içeriklerinin analiz edilmesi, mevcut tavırların çözümlenmesi açısından oldukça büyük bir önem taşımakta ve önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan, Kavukçuer & Çetinkaya, 2017).

Dünya'nın ve özellikle Avrupa'nın Suriyeli mültecilerle karşılaşması büyük bir kırılma noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kırılma noktası özellikle zaman ve mekân bağlamında etkisini açıkça göstermektedir. Yeni medya araçları, gazete, internet ve televizyon kırılma noktasını açıkça ifade eden dönüşümler olarak ifade edilmektedir (Sağır & Kurtkara, 2018). Avrupa ülkelerinin Suriyeli sığınmacılara duvar örmeleri, Avrupa'ya geçerek canlarını güvence altına almaya çalışan mültecilerin ölümden kaçarken ölüme yaptıkları yolculuk süreçleri medya araçları

tarafından normalleştirilerek anlatılan haberler kategorisinde yerini almaktadır. Suriye'deki karmaşaların büyüyerek 2011 yılında iç savaşa dönüşmesinin ardından Suriyeli vatandaşların sığınmacı statüsüyle Dünya'nın farklı ülkelerine kitlesel olarak gerçekleştirdiği göç hareketlerinin ardından çok sayıda sığınmacı haberinin dünya medya ve basınında yer aldığı gibi Türkiye'de çok sayıda haber gündemi meşgul etmektedir. Suriye iç savaşı ve Suriyeli sığınmacıların dünya siyaset gündemini bu kadar meşgul etmesiyle birlikte basın organlarınınca hem dünyada hem de Türkiye'de çok sayıda haberin yayınlanması oldukça doğal bir durum niteliği de taşımaktadır (Paksoy & Şentöregil, 2018). Ötekileştirici, ayrımcı gibi ifadelerin meşru kılınması, yaygın şekilde kullanılması ve bu söylemlerin yeniden inşası sürecinde kitle iletişim araçları ve basın organlarının rolü oldukça önemlidir. Kısa süreli karşılaşmalar dışında bir fikir sahibi olunamayan toplumsal kesimler ile ilgili bir kanının oluşması sürecinde basın organları ve medya araçlarından edinilen bilgilerin yargı oluşturma ve düşünce yapılarını değiştirme noktasında önemli olduğunun altı çizilmektedir. Mülteci ve sığınmacıların basın organlarında yer aldığı ifade biçimi, sığınmacıların varlıklarının sorun oluşturucu bir nitelik taşıdığı şeklindedir. Bu durum Doğanay ve Keneş (2016, 146) tarafından mağduriyet oluşturan ya da sığınmacıların sorunlarının görmezden gelindiği haber içeriklerinin basın organları tarafından söylemleştirdiği şeklinde ifade edilmektedir.

Bu çalışmanın temel kaygısı Arap Baharının devamı niteliği taşıyan ve 2011 yılının mart ayında başlayan Suriye iç çatışmalarının sonucunda göç etmek zorunda kalan sığınmacıların ulusal gazete haberlerine nasıl yansydıklarına odaklanmaktır. Sınır bölgesine en yakın ülke olan Türkiye kitlesel göç hareketlerinin en uğrak merkezi konumunda bulunmaktadır. Kitlesel göç hareketlerinin ülke içindeki durumunun gazete haberlerine nasıl yansydığını incelemek hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında cevap aranan sorular *“Suriyeli sığınmacılar Türk ulusal basınında nasıl temsil edilmektedir?”*, *“Türk ulusal basınının Suriyeli sığınmacılara yer verdiği haberlerin içeriklerini neler oluşturmaktadır?”*, *“Türk ulusal basınının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki tutumları haberler içeriklerine nasıl yansıtılmaktadır?”* şeklinde oluşturulmuştur.

Suriyeli sığınmacıların gazete manşetlerine ne şekilde yansydığını, haberlerin içerikler doğrultusunda nasıl bir tutumla ortaya konduğunu çözümlenmek amaçlanmıştır. Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında tiraj raporları doğrultusunda en çok basımı yapılan Sabah-Sözcü ve Hürriyet gazetelerinde yer alan 15 haber incelenerek örneklem olarak belirlenmiştir.

2. Türkiye'deki Sığınmacıların Durumu

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç etme sürecinde dikkat çeken önemli bir husus bulunmaktadır. Türkiye özellikle 2011 yılı itibariyle bir göç ülkesi olma yolunda ilerlemektedir. Türkiye jeopolitik konumu gereğiyle çok sayıda kitlesel nitelik taşıyan göç hareketleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye artık göçmenler için transit göç bölgesi konumundan uzaklaşarak göç etmek için hedef ülke olma niteliği kazanmaktadır. 1980'li yıllardan bu zamana kadar ki geçen süreçte sadece göç eden değil, aynı zamanda da göç alan bir ülke konumuna sahip olmaktadır (Kap, 2014). Suriye'de başlayan savaşın ardından çok sayıda Suriyeli hayatını kaybetmiş, hayatta kalmayı başarabilen Suriyeliler ise göç etmeye başlamışlardır. Özellikle Suriye'ye yakın bölgelerde yer alan komşu ülkelere sığınma talebinde buldukları ifade edilmektedir (Paksoy & Şentöregil, 2018). BMMYK'nın 2017 yılında sunduğu verilere bakıldığında farklı ülkelerdeki kayıtlı göçmen sayısının 5,2 milyon civarında olduğu belirtilmektedir. Suriye ile Türkiye arasında en uzun sınır hattına sahip olunması Türkiye'deki Suriyeli sığınmacının çok fazla olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı BMMYK verilerine göre 3,6 milyon ile dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke konumunda bulunmaktadır (UNHCR,

2020). Sığınmacı sayısının Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak %4'lük bir orana tekabül etmesi ve Suriye sınırına yakın bölgelerde kurulan çadır kentlerde kalan sığınmacıların dışında yaklaşık %92'lik bir sığınmacı kitlesi kentlerde yaşamlarını sürdürüyor olması mülteci/sığınmacı konusunun ciddi anlamda bir fenomen halini almasını sağlamaktadır. Ayrıca, çok büyük bir sığınmacı kesimin kentlerde yaşıyor olmaları toplumsal kabul ve toplumsal dışlanma mekanizmalarını açığa çıkarmaktadır. Bu mekanizmalar toplumsal uyum ve kabul tartışmalarına zemin oluşturmakta ve tetikleyici unsur niteliği de taşımaktadır (Erdoğan, 2018). Türkiye'de sığınmacılar için yapılan hizmetler, özellikle AFAD, Kızılay ve yerel belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yerel bölgelerde kurulan STK'lar sorunların çözümüne hız kazandırması nedeniyle oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Paksoy & Şentöregil, 2018).

Sığınmacıların Türkiye'de yaşadığı en büyük sorun olarak hukuki statülerinin belirsizliğinden söz edilmektedir. Mültecilik statüsünün sadece Avrupa ülkelerinin vatandaşlarına veriliyor olması Suriyeli sığınmacıların mültecilerin sahip olduğu haklara sahip olamaması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Efe, (2015,13) "*Suriyeli sığınmacılar yasal olarak "geçici koruma" statüsüne alınmışlardır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler "ülke topraklarına kabul, geri gönderilmeme, temel ve acil ihtiyaçların karşılanması" gibi çeşitli haklara sahip olsalar da eğitim, sağlık ve iş piyasasına ulaşma noktasında uzun süreli politikalara ihtiyaç olduğunu*" ifade etmektedir.

Türkiye'de yaşamlarını sürdüren sığınmacılarla ilgili olarak yerel halkın kabullenme düzeyi oldukça yüksektir. Ancak, bu düzeyin yüksek olmasının temel kıstası sığınmacı kitleyi "misafir" olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Suriyeli sığınmacılar özelinden bakıldığında ise misafir söylemi kitlesel göç hareketinin ilk başladığı zamanlarda önemli derecede empati yapmayı sağlayan ve toplumsal kabul sürecini hızlandırıcı bir etkiye sahip olsa da Türkiye'de beklenenden daha uzun bir süre kalan sığınmacılar için "misafir" kavramı bir sınırlama ve dışlama mekanizmaları üretmeye başlamaktadır. Erdoğan (2018, 182) yapmış olduğu bir çalışmada sığınmacılara, "Türkiye'de sizi en çok rahatsız eden şey nedir" sorusuna vatandaşlarının bizi misafir olarak görmeleri cevabını vermişlerdir. Toplumsal kabul sürecinde toplumun karşı çıktığı en büyük olay Suriyeli sığınmacıların Türk vatandaşlığına alınması konusu olduğu belirtilmektedir. Ayrıca toplumun önemli bir kesimi sığınmacıların misafirliklerinin uzun sürmesinin ülke ekonomisine ve ülke güvenliğine zarar vereceğine inanmaktadır (Boztepe, 2017).

Türkiye'ye doğru yoğun bir şekilde başlayan göç dalgasının ardından devletin tüm resmî kurumları ve STK'lar yardıma ihtiyaç duyan sığınmacılar için azami seviyede gayret gösterilmiştir. Türkiye'de yaşayan sığınmacıların kısa vadede ülkelerine geri dönmeyecek olmalarının ardından sığınmacı çocukların eğitim desteği alabilmeleri için gerekli olan bütün çalışmalar başlatılmıştır. AFAD'ın 2014 yılında yayınladığı "*Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi*" adlı genelgede eğitim sorununa yönelik çözümlenmesi hedeflenen hususlar şu şekilde oluşmuştur;

- *Suriyeli öğrencilere yönelik yürütülecek eğitim öğretim faaliyetlerinin amacı, ülkelerinde devam etmekteyken ara vermek zorunda kaldıkları eğitimleri telafi etmeye yönelik, ülkelere veya herhangi bir üçüncü ülkeye gittikleri zaman sene kaybı yaşamamalarını sağlayacak nitelikte bir eğitim verilmesi*
- *Yürütülecek eğitim hizmetlerinin planlanması, koordine ve kontrol edilmesinin MEB'in sorumluluğunda olması*
- *Öğretmen ihtiyacının, o ildeki norm fazlası öğretmenlerden, yeterli olmaması durumunda şartlara uygun Arapça bilen kişilerin ders ücreti karşılığında MEB tarafından görevlendirilerek karşılanması*

- Geçici koruma altında olan yabancılara eğitim-öğretim hizmeti verilmesinde kayıtlı oldukları illerin esas alınması,
- Geçici koruma altında olan yabancılara eğitim-öğretim hizmetleri Türkiye'deki eğitim öğretim müfredatıyla çelişmeyecek şekilde verilmesi
- Uzun dönem okula gidemeyen çocukların eğitim öğretim kaybını telafi etmek amacıyla ihtiyaç duyulması halinde eğitim öğretim dönemi dışında geçici koruma altında olan yabancılara eğitim öğretim hizmetinin verilmesi şeklinde çözüm önerileri oluşturulmuştur (Ertaş & Çiftçi Kıraç, 2017).

Dünya üzerinde yaşanan kitlesel göç olaylarının çıktıklarından birisi olarak gösterilebilecek konu yerel halkın işlerini kaybedeceği korkusu olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de yaşayan 3,5 milyona yakın sığınmacı grubunun 3 milyona yakın bir kısmı kentlerde yaşamlarını sürdürmektedir. Özellikle kentlerde yaşayan sığınmacılar özelinde, çalışmaktan başka şansları neredeyse yok denecek kadar azdır. Yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'deki sığınmacılardan 500 bin kadar kişinin kayıt dışı çalıştığı tahmin edildiği düşünülmektedir. Bu durum beraberinde ucuz iş gücü ve emeğin sömürülerek ucuz maliyetli işçilerin alımına neden olabilmektedir. Bu durum maliyeti daha yüksek gelen Türk vatandaşların işlerini kaybetmesine neden olabilmektedir (Erdoğan, 2017).

Türk halkı ile Suriyeli sığınmacıların gündelik hayat akışında devamlı etkileşim içinde olmasının öngörülebilir bazı sonuçlarından söz edebilmek mümkündür;

- Dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıkları toplumsal uyumu güçleştirmektedir
- Yerel halk arasında çok eşlilik yaygınlaşmakta, buna bağlı olarak boşanma oranları artmaktadır
- Etnik ve mezhepsel kutuplaşmayı tetikleyebilecek zemin oluşmaktadır
- Demografik yapıda (doğurganlık oranı, nüfus artış oranı) değişim ortaya çıkmaktadır
- Suriyeli sığınmacı/mültecilerin yaşam koşullarının zorluğu ve eğitim imkânından faydalanmıyor olması uzun vadede suç oranlarındaki artış da dâhil bazı sosyal sorunlara uygun zemin hazırlamaktadır (TÜRKSAM, 2018).

Bahsi geçen sonuçlar ekseninde düşünüldüğünde, sığınmacılar özelinde toplumsal kabul ve entegrasyon sürecinin ardından ortaya çıkan sorunlar ve konular bütününün daha çok uzun yıllar boyu Suriyeli sığınmacıların göç tartışmalarının merkezinde yer almaya devam edeceği de öngörülmektedir (Paksoy & Şentöregil, 2018).

3. Ulusal Basın ve Suriyeli Mülteciler

Basın organları, toplumsal olarak sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik değerler doğrultusunda farklı söylem ve göstergeleri olan kodlar inşa ederek toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdüren kalıpları normal ya da marjinal davranışlar olarak nitelleyen tanımlar kalıbını ortaya çıkarmaktadır. Sürekli değişen ve yenilenen bu tanımlar sayesinde basın organlarının toplumsal sınırları yeniden çizdiği ifade edilmektedir (Gölcü & Dağlı, 2017).

Uluslararası olarak gerçekleştirilen göç hareketlerinin yansıması olarak adlandırılabilir en önemli husus biz ve öteki bağlamında ilerleyen klişeler üzerinden üretilmektedir. Bu klişelerin temelde yaratıcı mekanizmaları çoğu zaman gazete haberleri ve çevrimiçi medya portalları olduğu bilinmektedir. Yansıtılan haberler ve aktarılan bilgiler ayrıştırıcılığı ön plana çıkararak ve bu ayrıştırıcılığı bireylere dayatan bir nitelik de taşımaktadır. Biz ve öteki kavramının içselleştirilmesi bakımından gerek doğrudan gerek alt metinler yoluyla kişilere aktarımlar sağlanmaktadır. Biz olarak nitelendirilen kavram pozitif değerler taşıırken, öteki

olarak nitelendirilen kavram daha çok azınlık, pusuya yatmış bir düşman olarak, dolayısıyla da negatif değerler taşıyan bir değer halini de almaktadır. Medya bu noktada ortaya koymuş olduğu argüman, söylem ve metinlerle biz ve öteki kavramını ortaya çıkarmakta ve milliyetçiliği ön plana koyarak negatif değerlerin yüklenmesinde doğrudan etki ve katkı sahibi olmaktadır (Yılmaz, 2015).

Toplumsal yapı ve toplumsal anlamlar insanlar için dünya ile kuracağı ilişki ve yaşadığı toplumsal alanın kendisine karşılık gelmektedir. Temsil alanı olarak inşa edilen toplumsal alan ile ilgili en temel sorun toplumsal tanımların toplumun her bireyi için ortak çıkarlar doğrultusunda temsil edilememesidir. Medya temsilleri, medya üzerinden imaj, anlatı ve dolaşımlara bağlı inşa sürecine karşılık gelirken, bu temsillerin sembolize edilmiş hali ise, haber metni, fotoğraf ve sosyal medya üzerinden şekillenmektedir. Medya temsiline üstlendiği asıl rol, gerçekliği yansıtmak yerine daha çok gerçekliği inşa etmek üzerine kurulmaktadır. Medya temsili, ırk, cinsiyet, toplumsal eşitsizlik ve adalet sistemlerinin yeniden üretildiği veya başka bir deyimle inşa edilme sürecini içinde barındırmaktadır (Şen & Yıldız, 2017). Medya ve basın organları belirli kalıplar çerçevesinde kişileri veya grupları toplumsal anlamda sınıfsal bir kategoriye yerleştirdiğinin vurgusu yapılmaktadır. Bahsi geçen kalıplar sembolize edilecek gruplar için oluşturulan negatif söylemlerin olduğu yargılarla ilintilidir. Bu bağlamda pozitif ya da negatif olarak ifade edilecek olan söylemler en baştan itibaren belirlendiği ifade edilmektedir. Bu noktada basının rolü önceden belirlenmiş kalıp yargılarla birlikte toplumsal gerçekliğin yeniden üretilmesi noktasına karşılık gelmektedir. Basına yansıyan içeriklerin toplumun egemen bakış açısı çerçevesinde ele alındığı göz ardı edilmemelidir. Başka bir ifadeyle oluşturulan içeriklerin güç sahibi olanların söylemlerinden bağımsız olma ihtimalinin olmadığı altı çizilmektedir (Gölcü & Dağlı, 2017).

Medya temsili üzerine yapılmış eleştirel çalışmalar özellikle farklı etnik grupların ve azınlık olarak nitelendirilen grupların temsil edilmesiyle ilgilenmek gibi bir kaygılarının mevcut olduğu ifade edilmektedir. Medya temsili ile etnik grupların temsiline ortaya çıkardığı sonuç nedensel bir ilişki üzerine kurulmaktadır. Bahsi geçen nedensel ilişkileri şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Sığınmacıların taşıdığı özellikler nedeniyle medya belirli temsilleri sembolize etmektedir,
- Medya ve basın organları, sığınmacı kitleyi mağdur kitle ya da göçün gerçekleştirildiği bölge halkını tehdit edici unsur olarak sembolize etmektedir,
- Medya ve basın organlarının bu temsil ve kullandığı semboller yerel halkın davranış şekillerini doğrudan etkilemektedir,
- Sembolize edilen temsiller güçlü olan grupların politikalarını tamamlayıcı nitelik taşımaktadır (Efe, 2015).

Türk ulusal basınında Suriyeli sığınmacıları konu alan ve ne şekilde temsil edildiklerini yansıtan çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Sığınmacıların temsil edilme biçimlerini açıklayan çalışmalardan bir tanesi 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından yapıldığından söz edilmektedir. Yapılan çalışma çerçevesinde Türk ulusal basınında Türkiye’de yaşayan sığınmacıların haberlerine çok fazla yer verilmediğini, yer verilen haber detaylarında ise çoğunlukla negatif söylemlerin yer aldığı saptanmıştır. Haber başlıklarında “misafirlik” vurgusu altında haddini bilme konusunun altının çizildiği ifade edilmektedir (Şentürk Kara & Yılmaz, 2015).

Suriye’den Türkiye’ye gelen sığınmacılara medya ve basın organlarının olan ilgisi, yapılan çalışmalar ekseninde düşünüldüğünde çok yakın bir tarihe karşılık gelmektedir. Türkiye ulusal basınında yer alan haberler sığınmacıların tehdit unsuru

oluşturduğu yönünde bir izlenim ortaya koymaktadır. Kolukırık'ın (2009) yaptığı araştırma doğrultusunda medya ve basın organlarının sığınmacılar özelinde bir ön yargı ürettiğini ve güvenliği tehdit eden, halkı provake etmeye yönelten, doğrulukları tartışmaya açık olan metinler ve haber içerikleriyle temsil edildiği ifade edilmektedir (Doğanay & Keneş, 2016). Sığınmacılar tarafından gerçekleştirilen ve gündemi meşgul eden olayların yeni olan olaylar olmadığını ifade eden Kolukırık;

“Haber başlıklarının ya da metinlerinin popülize edilmiş hallerinin ve yüzeyselleştirilmişliği”nin “en büyük sorun” olduğunu; “sıradanlaştırma ya da dramatize etme yöntemleriyle okuyucuya sunulan haber içeriklerinin kamuoyunu yönlendirme ve etkileyici bir aktör olma vasfını yerine getiremediği”ni (2009: 14) ileri sürmektedir.

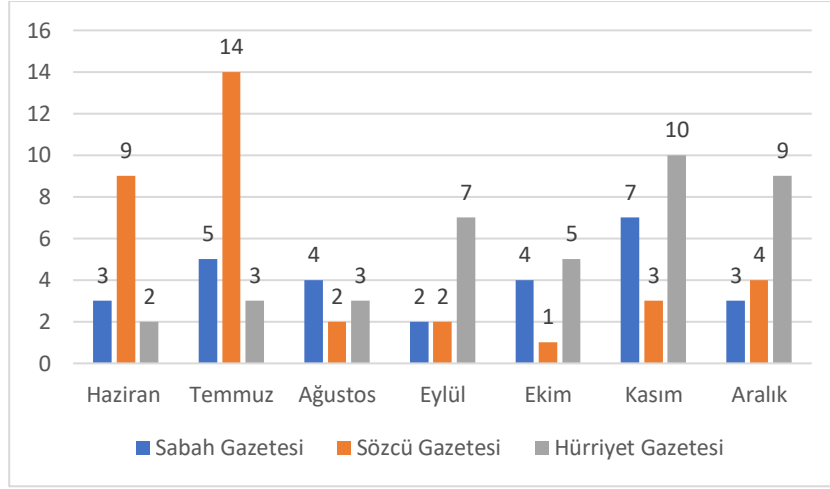
Medya ve basın organları tarafından sığınmacılar için tekrarlanan kalıpların olduğunun vurgusu ön plana çıkmaktadır. Sığınmacıların sembolize edildiği kalıplar arasında, “yardıma muhtaç”, “kurban”, “mağdur” olarak atfedildiği ve sürekli olarak umut yoksunluğu ve üzüntü içinde oldukları ifadeleri karşımıza çıkmaktadır. Azınlık grup olarak nitelendirilen sığınmacı gruplar için medyadaki temsillerine bakıldığında “tehdit unsuru”, “şiddete meyilli” “suça karışma potansiyeli yüksek” şeklinde temsillerle de karşılaşmak mümkündür (Pandır, Efe & Paksoy, 2015). Sığınmacılar üzerinden oluşturulan haber metinlerinin ve medyada temsil edilme şekillerinin doğrudan bir “ötekileştirme” nüansını içinde barındırdığı görülmektedir. Bu nüanslar medyada temsil edilme biçimiyle birlikte “nefret” politikasını gün yüzüne çıkarmaktadır. Ulusal medya aracılığı ile sığınmacılara yönelik önyargıların ağır bastığı ve nefret politikası oluşturma çabasının inşa edilmeye çalışıldığı vurgusu yapılmaktadır. Sığınmacılar için oluşturulan imaj üzerinden toplum üyelerinin yönlendirildiği ve manipüle edildiği ifade edilmektedir. Sığınmacıların medyadaki temsilleri hırsız, mağdur edebiyatı yapan, görgü kurallarından yoksun gruplar olarak yansıtılmaktadır (Alp, 2018).

4. Yöntem

Bu çalışmada Türkiye ulusal basınında yayın yapan Sözcü, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin içeriklerinde yer alan Suriyeli sığınmacıları konu alan haberlerde sığınmacıların Türkiye ulusal basınında nasıl temsil edildiği üzerinde odaklanmak hedeflenmiştir. Arap Baharının bir uzantısı olduğu kabul edilen ve 2011 yılında başlayan Suriye iç karışıklığının ardından sınıra en yakın ülke konumunda olan Türkiye'ye göç süreci başlamaktadır. Ayrıca yaşanan olayların ardından Türkiye'nin “Açık Kapı Politikası” uygulaması da 2011-2020 arasında geçen süre içerisinde yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli sığınmacının Türkiye topraklarına geçmesiyle sonuçlanmıştır.

Sığınmacı sayısının beklenenden çok daha fazla sayıya ulaşmasının ardından Türkiye ulusal basınında da Suriyeli sığınmacıların haberlerine oldukça sık bir şekilde rastlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, ulusal basında Suriyeli sığınmacıların temsil edilme biçimlerinin nasıl olduğunun çözümlemesini yapmaktır.

Grafik 1: Sabah, Sözcü, Hürriyet Gazetelerinde Suriyeli Sığınmacıların Yer Aldıkları Haberlerin Sayısal Dağılımı

Araştırma kapsamı olarak Türkiye’de yayın yapan ulusal gazetelerin içerisinden Sabah, Sözcü ve Hürriyet gazeteleri örneklemini oluşturmaktadır. Gazete seçimlerindeki temel kistas Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri arasındaki tiraj rakamları olmuştur. Araştırma çerçevesinde Grafik 1’de yer alan 3 ulusal gazetenin Haziran-Aralık 2019 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacıları konu alan toplam 102 haber yer almaktadır. Araştırma içeriğine en uygun olan haberlerin çözümlenebilmesi ve haberler üzerinden herhangi bir dışlayıcı, ayrıştırıcı ve ötekileştirici söyleme maruz kalıp kalmadıklarının çözümlenebilmesi için tercih edilen yöntem içerik analizi yöntemi olmuştur.

İçerik analizi sistematiklik ve nesnellığe büyük bir önem atfetmektedir. İçerik analizinin ortaya çıkış süreci de dikkate alındığında nicel bir yaklaşıma dayandığı görülmektedir. İçerik analizinin pozitivist metodolojiden beslendiğini söyleyebilmek mümkündür (Paksoy & Şentöregil, 2018:). Bu çalışmada içerik analizinin tercih edilme nedeni verilerin küçük birimlere bölünerek verilerin özgün özelliklerini ortaya çıkarma hedefi olmasından kaynaklanmaktadır.

5. Bulguların Yorumlanması

Tablo 1: Sabah Gazetesinde Suriyeli Sığınmacıların Yer Aldığı Haberler

Tarih	Haber Başlığı	Haber İçeriği
03.12.2019	Esenyurt’ta mülteciler birbirine girdi.	İki mülteci grubun arasında bilinmeyen bir sebepten dolayı başlayan tartışma demir borulu kavgaya dönüştü.
13.10.2019	Kalıcı değiliz bir gün ülkemize döneceğiz.	Yapılan ayrımcılık nedeniyle intihar eden bir çocuğun ardından ırkçılığın artması sonucunda sığınmacılar; harekât bitsin hemen ülkemize döneceğiz.
09.07.2019	Suçta karıştığı tespit edilen Suriyeliler sınır dışı edildi.	Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde sık sık kimlik kontrolü yapıyor. Kontroller sonucu suçta karışan 283 mülteci sınır dışı edildi.

01.07.2019	Küçükçekmece'deki taciz iddialarında flaş detay: Bir mandal üzerinden tahrik	12 yaşındaki kızı taciz ettiği iddiasıyla sosyal medyaya düşen Suriyeli sığınmacı halk tarafından linç edilmek istendi.
02.06.2019	Cumhuriyet Gazetesi hedefe yine Suriyelileri koydu.	Suriyeliler Türkmen gencin boğazını kesti.

Haber metinlerinde ortak olarak kabul edilebilecek ilk nokta gazete haberlerinin siyasi ve ideolojik değerler çerçevesinde tarafsızlığını koruyamaması ve objektif bir bakış açısı belirleyememesidir. Ayrımcı, yanlı ve taraflı yapılan yayınlar dikkate alındığında gerek Suriyelilerin gerekse de Türklerin gündelik hayat akışlarında birbirlerine entegre olmalarını engelleyici bir nitelik taşıdığı aşikardır (Doğanay & Keneş, 2016). Yayımlanan haberlerin içeriklerine bakıldığında “Suriyeli sığınmacılar” özelinde olumlu olarak yansıtılan çok fazla habere rastlanmamaktadır. Sığınmacıların yaşamış olduğu zorlu süreçlerin sık sık gündeme getirilmesinin ve göç etmiş oldukları coğrafi bölgelerde ve özellikle de Türkiye özelinde düşünüldüğünde yaşanan sorunların henüz uyum sağlanamadığının göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sabah Gazetesinin yayınlamış olduğu haber içerikleri dikkate alındığında ise uyum sürecinin henüz tamamlanamadığının yanı sıra, sığınmacılar üzerinden ideolojik ve siyasi çıkarlar etrafında yeni tartışmalar yaratmak olduğu açık bir biçimde görünmektedir. Sabah gazetesinin Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında yayınladığı toplam 28 haberin 4 tanesi olumlu, 18 tanesi olumsuz ve 6 tanesi dengeli haber olarak dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Olumsuz haber sayısının daha fazla olması dikkat çekici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Yapılan haberler yerel halkı sığınmacılara karşı kızdırmakta ve olumsuz haberlerin sayısının çoğalmasıyla birlikte de linç girişimleri başta olmak üzere pek çok olumsuz hareket ve söylemin önünü açmaktadır. Ayrıca haber içerikleri algı yaratma noktasında da oldukça önemli bir yere sahiptir. Gündelik hayat akışında çok kısa karşılaşmalar dışında iki etnik grubunda birbiri hakkında hiçbir fikri yokken yayımlanan haberler neticesinde bir düşmanlık, ayrımcılık ve dışlayıcılık mekanizması da ulusal basında yer alan haberlerle birlikte nötr etkisini kaybetmektedir.

Tablo 2: Sözcü Gazetesinde Suriyeli Sığınmacıların Yer Aldığı Haberler

Tarih	Haber Başlığı	Haber İçeriği
16.11.2019	Komşusunun kedisini vuran Suriyeli kuşları da vurup közlüyormuş.	Elindeki tüfekte havaya ateş açan Suriyeli komşusunun kedisini vurdu. Aynı şahıs kuşları da vurarak közlüyormuş.
02.06.2019	Suriyeli sığınmacıdan kan donduran sözler. “Kafa kesmek istiyorum”.	Bunları gördüm. Yemin ederim kafa keseceğim.
01.06.2019	Suriyeli, Türk kıza saldırdı. İlçe ayağa kalktı.	Suriyeli genç hoşlandığı ancak karşılık alamadığı kızı taciz etti.
22.11.2019	Kayseri’de Suriyeli hamalların yük kavgası cinayetle bitti.	Kamyondan yük indirme sırasında çıkan kavgada bir kişi bıçaklanarak öldü.

01.07.2019	Küçükçekmece’de neler oldu?	Suriyeli bir çocuğun bir kızı taciz ettiği iddiaları emniyete taşındı. Çok sayıda Arapça yazılı mekân zarar gördü.
------------	-----------------------------	--

Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye göç etmeye başladıkları ilk andan itibaren medya ve haber kaynaklarının bu sürecin dışında kalmadığını öne sürmek mümkündür. İnsanların bilgi almasını sağlayan kitle iletişim araçlarından birisi ve önemli bir parçası olan ulusal gazete yayınları insanları bilgilendirme ve güncel olayları yakalama noktasında da oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Sözcü Gazetesinin Suriyeli sığınmacılar bağlamında yer vermiş olduğu haberlere dikkat edildiğinde haber başlıkları ve içeriklerin suça meyilli olma, şiddete yatkınlık gibi olumsuz kodlar içeren yargıları içerisinde barındırdığı görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye geldikten sonra adli vakalar olarak nitelendirilen kapkaç, hırsızlık, fiziksel saldırı kategorilerinde yer alan vakaların artış gösterdiğine dikkat çeken haber türleri Sözcü Gazetesi yayın içeriklerinde karşımıza çıkmaktadır. Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacıları konu alan 35 haberin içerikleri kategorize edildiğinde olumlu haber sayısının 5, olumsuz haber sayısının 24 ve dengede tutulan haber sayısının 6 olduğu belirlenmiştir. Olumlu, olumsuz ve dengeli tutulan haberler arasında olumsuz haberlerin sayısının fazla olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca haber içeriklerine dikkat edildiğinde vurgulanan temel fikrin şiddete ve suça oldukça meyilli oldukları noktasında birleşiyor olması dikkat çekmektedir. Tablo 2’de yer verilen haber içerikleri de bu durumu doğrulayan bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca ulusal basında yayınlanan ve yayınlanan haberlerin kamuoyunu aydınlatmak ve bilgilendirmek amacının üstün olduğu yayıncılık esasları gereğince yayınlanan haber içerikleri doğrultusunda toplumda Suriyeli sığınmacılara karşı önyargılar oluşmaktadır. Hemen hemen bütün ulusal gazete haberlerinde karşı karşıya kalınan aynı kalıplardaki haber içeriklerinin olması oluşan önyargı mekanizmasını da kalıcı bir hale getirmektedir.

Medya ve ulusal yayın organlarında sürekli olarak hırsızlık, kapkaç, fiziksel şiddet, taciz etme gibi haberlerle anılan Suriyeli sığınmacılar dışlayıcı ve ayrımcı davranışlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sürekli olarak bu kalıp yargularla damgalanan Suriyeli sığınmacılar Türk toplumu açısından büyük ölçütlü tepkilere neden olmakla birlikte tehdit unsuru olarak da görülmektedirler. Dolayısıyla tehdit algısı beraberinde panik kavas ve korku durumunu da tetiklemektedir. Yaşanan olumsuz olaylar çerçevesinde hırsızlık, taciz, tecavüz haberlerinin başlık ve içeriklerinde özellikle kullanılan “Suriyeli” kavramı toplum tarafından damgalama, ayrımcılık ve potansiyel suçlu olarak görülme ihtimallerini ve önyargıların kırılmaması noktasında doğrudan etki sahibi olduğu da söyleyebilmek mümkündür.

Tablo 3: Hürriyet Gazetesinde Suriyeli Sığınmacıların Yer Aldığı Haberler

Tarih	Haber Başlığı	Haber İçeriği
09.09.2019	Husumetliler arasında kavga: 2 yaralı.	Daha önceden aralarında husumet bulunan 3 Suriyeli arasında çıkan kavgada taş, sopa ve silahlar konuştu.
29.11.2019	2 vatandaşını gasbeden Suriyeli tutuklandı.	Saldırıya uğrayan Suriyeliler gasbedildiklerini iddia ederek kendi vatandaşlarından şikayetçi oldu.
05.11.2019	Koyun hırsızlarına Jandarmadan suçüstü.	Ahırdan çaldıkları 10 koyunu satmaya çalışan 3'ü Suriyeli 4 kişi gözaltına alındı.
17.11.2019	Suriyeli 4 kardeşe DEAŞ gözaltısı.	TEM ekipleri Suriyeli 4 kardeşin terör eylemi için keşif yaptıklarını tespit etti.
26.10.2019	Niğde'de sahte altın ile dolandırıcılık yapan Suriyeli yakalandı.	Türk polisinden korktuğunu söyleyen ve elinde altın olduğunu söyleyen Suriyelinin evinde sahte bilezik, yüzük ve sahte altın yapımında kullanılan toz ele geçirildi.

Haziran 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında en çok tiraj sayısına ulaşan gazetelerden biri de Hürriyet gazetesi olarak belirlenmiştir. Suriyeli sığınmacıların Hürriyet Gazetesinde nasıl temsi edildikleri noktasına gelindiğinde ise en çok dikkat çeken temsil biçimi şiddet odaklı olmaları ve hırsızlık, kapkaç gibi haberlerin ortak noktasında yer almaktadırlar. Belirlenmiş tarihler arasında toplam 39 Suriyeli haberine yer veren Hürriyet Gazetesinde haberlerin odak noktası “Suriyeli” anahtar kelimesi öncülüğünde hırsızlığa ve kapkaçta yatkın olduklarının değerlendirilmesini yapmak mümkün görünmektedir. Tablo 3’de yer alan haberlerin seçilme nedeni Suriyeli sığınmacılar özelinde yer verilmiş haberlerin arasında damgalayıcı ve negatif değer yargılarının oluşturulması hususunda örnekler teşkil etmesinden kaynaklanmaktadır. Anahtar kavram olarak kullanılan “dolandırıcılık”, “terör eylemleri”, “kavga” terimleri Suriyeli sığınmacılar açısından önyargı ve ayrımcılık söylemlerini açığa çıkarmaktadır.

Ayrıca dikkat çeken haberler arasında Suriyelilerin terörize eylemler gerçekleştirdikleri de ifade edilmektedir. Haberlerin içeriklerine dikkat edildiğinde bireyleri/kişileri rahatsız, huzursuz ve korkuya sevk eden sorunlara neden olan Suriyeli sığınmacılar ayrıca büyük bir terör unsuru olarak da yansıtılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların DEAŞ ile olan bağlantısını öne sürerek birçok sığınmacının da terörist olma ihtimali ile itham edildikleri görülmektedir. Bu bağlamda bütün sığınmacıların da terörize eylemler içinde oldukları düşüncesi akıllara gelmekte ve bu durum sığınmacılara olan güven duygusunu zedelemektedir. Her bir sığınmacının potansiyel bir terörist olduğunun korkusu toplum tarafından kabul edilmekte ve güvensizlikle birlikte korku ve panik havasının yayılmasına zemin oluşturmaktadır.

Ulusal yayın organlarının birçoğunda karşımıza çıkan şiddet, kavgacı yapı, suça yatkınlık gibi kavramlar Hürriyet Gazetesi haber içeriklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacılar özelinde “istenmeyen”, “suçlu”, “yabancı” “tehdit unsuru” gibi kavramlar üzerinden önyargıların oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bu kavramlar iki etnik grubun birbiri ile olan entegrasyon ve uyum süreçlerini zayıflatmakta ve hatta geriye doğru götürerek ırkçı ve ayrımcı

tutumların sergilenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum iki toplumun üyeleri içinde nefret mekanizmalarının oluşmasına katkı sağlamaktadır.

6. Sonuç

Suriye’de 2011 yılında başlayan ve tüm dünyaya yayılan kitlesel göç hareketlerinin etkisi çözümü olmayan bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, kara sınırı olarak en yakın bölge olmasının yanı sıra transit geçiş bölgesinde olmasının da etkisiyle yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli sığınmacıya kapılarını açmıştır. İnsanlık tarihinin önemli bir konusu halini alan göç hareketleri hayatın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç konusunun gelecek dönemlerde de hayatın bir gerçekliği olarak kalacağı ve artarak devam edeceği düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Göç olgusu ve sonuçları bağlamında kamuoyunu bilgilendirecek ve aydınlatacak yegâne araç medya ve ulusal basın organları olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya ve basın organlarının yapacağı göç haberleri bu sorunun sürekli gündemde kalabilmesi ve doğru bilgiye ulaşabilme noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Göçmenlerin basın organları tarafından temsil edilme biçimleri ve gerek ulusal gerek yerel basın tarafından yer verilen haber sıklıkları da temsil edilme süreçlerinde oldukça önem arz etmektedir.

Göçmenlerin düşük oranlarla basında yer almalarının olumlu ve olumsuz taraflarından söz etmek mümkündür. Olumlu bir çıktı olarak söz edilebilecek temel nokta sığınmacı haberlerinin sıklıkla gündeme gelmemesi sığınmacılara karşı oluşacak temel önyargıların oluşmaması bağlamında önemli bir kriter olarak görünmektedir. Olumsuz bir çıktı olarak ise; sığınmacıların sorunlarının göz ardı edilmesi, dışlayıcı ve ayrımcı davranışlarla uyum sürecinin negatif yönde etkilenmesi ve sığınmacılar özelinde önyargıların oluşturulmasına neden olduğundan söz edebilmek mümkündür.

Araştırma kapsamında incelenen 3 ulusal gazetenin (Sabah, Sözcü ve Hürriyet) sığınmacılara yer vermiş olduğu haber içeriklerinden elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Siyasi ve ideolojik değerler çerçevesinde tarafsız ve objektif haberlere yer verilmediği
- Ayrımcı ve dışlayıcı davranışlara neden olacak, önyargı oluşturucu ve uyum sürecini negatif etkileyecek haberlere yer verildiği
- Özellikle taciz, tecavüz, hırsızlık gibi adli vakaları ön plana çıkararak toplum üyelerini kışkırtıcı haberlere yer verildiği
- Güven mekanizmasının oluşmasını engelleyen damgalayıcı haberlere yer verildiği
- “Suriyeli” anahtar kavramıyla her sığınmacının potansiyel bir suçlu ya da insan güvenliğini doğrudan tehdit eden bir unsur olarak yansıtılan haberlere yer verildiği
- Şiddete meyilli ve terör eylemlerinde bulunan kişiler olarak lanse edilen haberlere yer verildiği
- Suriyeli sığınmacıların Türk halkını korkuya ve paniğe sevk ettiğini anlatan haberlere yer verildiği
- Suriyeli sığınmacıları yabancı, öteki, istenmeyen gibi kavramlarla açıkladıkları haberlere yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Basın organları ve medya araçları Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de yaşadığı gündelik hayatlarına ve Türkiye’de yaşamış olduğu sorunların neler olduğunu gün yüzüne çıkararak bu sorunların çözülmesi ve kamuoyunun da bu noktada doğru bir biçimde bilgilendirilmesi noktasında kilit bir rol üstlenmektedir. Basın organları yayınladıkları ve yayınlayacakları haber içerikleriyle toplumsal uyum sürecine destek

olucu bir nitelik taşıması gerekmektedir. Suriyeli sığınmacıları sorun oluşturucu şekilde yansıtmak yerine sorunları çözmeye odaklanan haberler yapmaları gerekmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2020). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- AFAD (2014). Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17932/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri_1_.pdf Erişim Tarihi 16 Nisan 2020.
- Ağır, A., & Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum*, 5(9), 95-123.
- Alp, H. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ayrımcı ve Ötekileştirici Söylemin Yerel Medyada Yeniden Üretilmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5(15), 22-37.
- Boztepe, V. (2017). Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili. *İlef Dergisi*, 4(1), 91-122.
- Çakmak, F. (2018). Zorunlu Göç Sürecinde Mekânın Kaybı ve Evin Yitimiyle Başlayan Yersiz Yurtsuzluğun Ürettiği Bir Travma Olarak "Kimliğin Anonimleşmesi". *Turkish Studies*, 18(13), 349-364.
- Doğanay, Ü., & Çoban Keneş, H. (2016). Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler': Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçlerinin İnşası. *Mülkiye Dergisi*, 40 (1), 143-184.
- Efe, İ. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar. *Seta Raporu*, 1-78.
- Erdoğan, M.M. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M.M., Kavukçuer, Y., & Çetinkaya, T. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, (5), 5-26.
- Ertuş, H., & Çiftçi Kırac, F. (2017). Türkiye'de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (13), 99-110.
- Gölcü, A., & Dağlı, A.N. (2017). Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Akdeniz İletişim Dergisi*, (28), 11-38.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35.
- Kolukırık, S. (2009). Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politigi Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-20.
- Lee, E. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 42-57.
- Paksoy, A., & Şentöregil, M. (2018). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar: İlk Beş Yılın Analizi (2011-2015). *Selçuk İletişim*, (1), 237-256.
- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. (2014). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (24), 1-26.
- Sağır, A., & Kurtkara, S. (2018). Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin "Suriyeli" Kavramına İlişkin Tutumları Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme (Bülent Ecevit Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 60(11). 648-661.

- Şen, F., & Yıldız, S. (2017). Bir 'Öteki' Olarak Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Anaakım ve Alternatif Medyada Temsili. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12), 27-41.
- Şentürk Kara, E., & Yılmaz, M.B. (2015). Malatya Yerel Basınında Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Haberlerin İncelenmesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 54-69.
- Taş, D, & Tekkanat, S.S. (2018). Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 77-90.
- Turut, H., & Özgür, M.E. (2018). Bir Kente Göçün Hikâyesi: Süreçler, Bütünleşme ve Aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1), 153-180.
- Tümtaş, M.S., & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- TÜRKSAM (2018). Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı / Mülteci Algısı. <http://turksam.org/dosyalar/2018/07/TU%CC%88RKSAM-Rapor-1%CC%87c%CC%A7.pdf> Erişim Tarihi 16 Haziran 2020.
- Uluslararası Af Örgütü Raporu (2019). *Internacional Migrant Report*. Uluslararası Af Örgütü LTD, Birleşik Krallık.
- UNHCR (2020) <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> Erişim Tarihi 26 Haziran 2020.
- Yıldırım alp, S., İslamoğlu, E., & İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi Dergisi*, 19(2), 107-126.
- Yılmaz, T. (2015). Türkiye'nin "Misafirleri": Medyada "Suriyelilerin" Temsili. <https://www.researchgate.net/publication/326191358> Erişim Tarihi 17 Mayıs 2020.